

Talen til FN i anledning af FN's 75-års-jubilæum

Kære FN, tillykke med fødselsdagen.

Det er en nogenlunde ufarlig måde at indlede en tale til en fødselar, men hos mange ligger der en nagende usikkerhed i fht. hvorvidt der er noget fejre og sige tillykke for.

Men det er der.

Da du blev skabt for 75 år siden var det ikke kun erfaringerne fra en katastrofal verdenskrig – besværgelsen af 'the scourge of war' i din pagts præambel – som gav beslutningen sin indre kraft.

Det var fuldt så meget forståelsen af, at grundlæggende mangler i internationalt samarbejde i årene mellem de to verdenskrige havde medvirket til at udløse katastrofen.

Derfor var det nødvendigt at skabe en verden, hvor den enkelte borgers fundamentale rettigheder og retssikkerhed, sociale forbedringer samt internationale traktater og aftaler mellem landene erstattede den globale 'junglelov'.

FN-pagten var verdenssamfundets - 'we the peoples' – krav til medlemslandene.

Som global institution har du i stort omfang løftet opgaven.

Et omfattende system af internationale traktater er opbygget for at sikre såvel det enkelte individs som de enkelte landes rettigheder.

Afvikling af kolonisystemet, udviklingsbistand og fokus på bæredygtig udvikling har skabt store sociale forbedringer.

Dialogen og aftalerne mellem stormagterne i dit regi har afgørende bidraget til at forhindre en ny storkrig, som kunne ende i et atomvåben- skrækscenarie.

Folkeretten og accepten af en regelbaseret international verdensorden har gavnet almindelige mennesker og såvel store som små lande.

En monumental succes for forpligtende internationalt samarbejde sammenlignet med tiden imellem de to verdenskrige.

Alligevel er det ikke den erkendelse, som præger de internationale relationer i dit jubilæumsår.

Nationalisme – grænsende til xenofobi – og varetagelse af snævre indenrigspolitiske interesser får alt for ofte lov til at dominere den udenrigspolitiske dagsorden. Selv i en tid, hvor klimakrise og global pandemi i den grad kalder på fælles internationalt ansvar og handlekraft.

Og det er ikke kun 'America first' og andre eksempler på stormagtschauvinisme, der er tale om. Selv i mindre lande, herunder Danmark, er der en klar tendens til at lade kortsigtede indenrigspolitiske hensyn fortrænge behovet for samarbejde med andre lande.

Historien – og ikke mindst de seneste 75 år – har vist, at det er uklogt.

Det multilaterale samarbejde rummer åbenbare fordele og specielt de mindre lande bør undgå en tilbagevenden til et internationalt regime, hvor den stærkes ret er gældende lov.

Det var nogenlunde ordene, da afgående formand for FN-forbundet Jørgen Estrup holdt talen til vores landsmøde i sidste måned.

Og det er vigtigt at huske sejrene, fremskridtene, reformerne vi har haft i og gennem FN.

Da vi i 1990'erne så næsten magtesløst til, under folkemord og myrderier i Rwanda og ex-Jugoslavien, blev princippet om Responsibility to Protect, R2P, efterfølgende skabt i FN -- et princip, som i ekstreme tilfælde kan bryde med statssuveræniteten og ellers ukrænkelige grænser.

Men som i hverdagen også kan bruges til at søge at forhindre at vi når ekstremerne - gennem princippets søjle et og to, gennem 'early warning' og samarbejde.

Og på det generelle menneskerettighedsområde: hvordan kan man sanktionere mod staters overtrædelse af universelt vedtagne principper?

Kritik, en løftet pegefinger, økonomiske sanktioner og rejsebegrænsninger er alt sammen udmærket - men med etableringen af FN's Menneskerettighedsråd fik vi også Universal Periodic Review, UPR, som peer review mekanisme -- en 'noget-for-noget' høring, hvor den enkelte stat (og civilsamfundsrepræsentanter) -- må kritisere andre stater for overtrædelser, men samtidig må finde sig i kritik når det bliver ens egen tur til at blive evalueret.

Og hvor det ikke kun handler om kritik, men hvor der også fremsættes forslag til forbedringer.

Den store succes for FN i nyere tid, i fht. at komme med en sammenhængende plan for løsninger af fælles udfordringer, er vedtagelsen af Verdensmålene for Bæredygtig Udvikling.

Der går en lige linje fra Brundtlandkommissionens rapport i 1987, over FN's bæredygtighedskonferencer i 1992, 2002 og 2012, til vedtagelsen af bæredygtighedsmålene.

Fra koblingen mellem miljø og udvikling, de sociale og økonomiske spørgsmål, over en gradvist øget inddragelse af menneskerettighederne, til 2015, hvor mål 16 eksplicit også inddrager vigtigheden af fred.

Og samtidig med forståelsen af vigtigheden af bæredygtig udvikling, så kom forståelsen af vigtigheden af inddragelsen af alle aktører, inkl. civilsamfundet, i FN's arbejde.

Sikringen af Verdens fremtid er for vigtig til at blive overladt til regeringer alene.

Vi har noget at bygge på, noget vi skal bevare for at skabe forandring, og det er FN.

Det danske udenrigsministerium styres for tiden af to ministre, som opfatter FN som vores fælles ståsted i en turbulent verden, hvor sejre og nederlag må ses i øjnene.

Den holdning er god ballast i kampen for multilateralt samarbejde og giver grund til optimisme.

Det bliver der brug for, hvis det skal lykkes Danmark at få plads som planlagt i FN's Sikkerhedsråd, hvor vi sidst var medlem i perioden 2005 til '6.

Danmark forventes snart offentligt at meddele sin kandidatur til medlemskab af Sikkerhedsrådet for perioden 2025 til '26.

Vi har for længst reserveret plads i den rotationsordning, som er etableret imellem de nordiske lande og har blot afventet, at Norge som planlagt blev udpeget til at være medlem i perioden 2021 til '22.

Der er indflydelse og prestige forbundet med medlemskabet af Sikkerhedsrådet, men også risiko for prestigetab, hvis et kampvalg tabes. Det skete for Finland i 2012 og for Canada denne sommer.

Det er muligt, at Danmark sammen med Grækenland kan vælges ved fredsvalg, men langt fra sikkert. Nye kandidater kan melde sig helt frem til valget i 2024.

Derfor skal Danmark snarest i gang med at tilrettelægge en effektiv kampagne i de relevante internationale fora.

Da Danmark var på valg i 2004 undgik vi kampvalg og kunne undervejs i kampagnen drage fordel af vores mangeårige støtte til FN's arbejde på stort set alle fronter, herunder de fredsbevarende aktiviteter.

Namibia, Balkan og oprettelsen af SHIRBRIG markerede en høj profil i forhold til medlemskab af Sikkerhedsrådet.

Den mulighed er ikke til stede i dag, hvor Danmark igennem flere år har nedprioriteret deltagelse i FN's fredsbevarende arbejde.

I 2019 nåede vi et absolut lavpunkt med udsendelse af kun 22 militærpersoner, hvilket er langt færre end f.eks. Norge. Vi har kun i begrænset omfang engageret os i generalsekretærens Action for Peace-initiativ, og vi var sidste år på en 90. plads som bidragsyder til FN's missioner.

Vi deltager ikke i de internationale nedrustningsforhandlinger og vi vil ikke skrive under på FN's traktat mod atomvåben.

Så selvom Danmark er en stærk medspiller i FN, når det handler om Responsibility to Protect, R2P-princippet, og selvom mange af jer her i salen har ydet professionel og privat indsats for FN på Danmarks vegne - ofte forbundet med personlig risiko - så er Danmark 'bagud på point'.

Med konferencen og debatten i dag, så håber jeg at vi - og Danmark - får inspiration med hjem til, hvordan vi kan styrke Verdensfreden og multilateralismen.

Og - nå ja - kære FN: tillykke med fødselsdagen.

Torleif Jonasson (og Jørgen Estrup), FN-forbundet, 22. oktober 2020, som afholdt